

Bilješka uz odlazak Seada Muhamedagića

PIŠE: MATKO SRŠEN

Nitko nije opisao oproštaj od prijatelja kao Ezra Pound u pjesmi Taking Leave of a Friend: kad se već moramo rastati, neka to bude u čarobnom kraljiku duhovnih slika, shvatimo to doslovno i metaforički, istodobno realno i nadrealno, kao mjesto gdje se ukidaju granice, kao trenutak u kojemu se one spajaju i nadilaze, podno planinskih modrina sjeverno od bedema/što ih bijela uokolo rubi rijeka. Tu nam je putovati kroz "nepregledne predjele vlati koja umire". Pozemljari na odlasku predstavljeni su kod Ezre figurom prozopopeje, "sparušena trava" ili "vlat koja umire" (dead grass), a ipak oživljen stihom, jednako kao kod Homera (Kakav je lišću rod i ljudskom je plemenu takav) ili Dobriše Cesarića (Kad budem trava, možda će onda bolje da bude); prizivajući ono što je nekima eshatološka izvjesnost, a drugima samo čarobnjačka kutija u kojoj se život sklapa i prestaje, jednom za uvijek.

Iako se ne sjećam da smo ikada spominjali Ezru, takve smo razgovore Sead i ja vodili. On je tako govorio preko Goethea, Bernhardta, Krausa, njemačkih i austrijskih pjesnika i dramatičara, ja preko svojih dramskih i poetskih likova i ti su razgovori uvijek bili "nesvrhovite svrhe", nepotrebni ikome, a nama dvojici neophodni. Ni sada ih ne bih htio pokvariti navođenjem biografskih i bibliografskih napomena ili sudovima o ovakvoj i onakvoj Seadovoj prevodilačkoj i pjesničkoj izvrsnosti; to će ionako ovih dana, a i ubuduće, obavljati ljudi bolji i upućeniji u to od mene.

Jednom sam, zadovoljan i počašćen našim razgovorima, u šali rekao kako bi ih trebalo zabilježiti, a on mi je odgovorio da su svi već zabilježeni.

-Kako? – pitao sam u čudu. -Gdje?

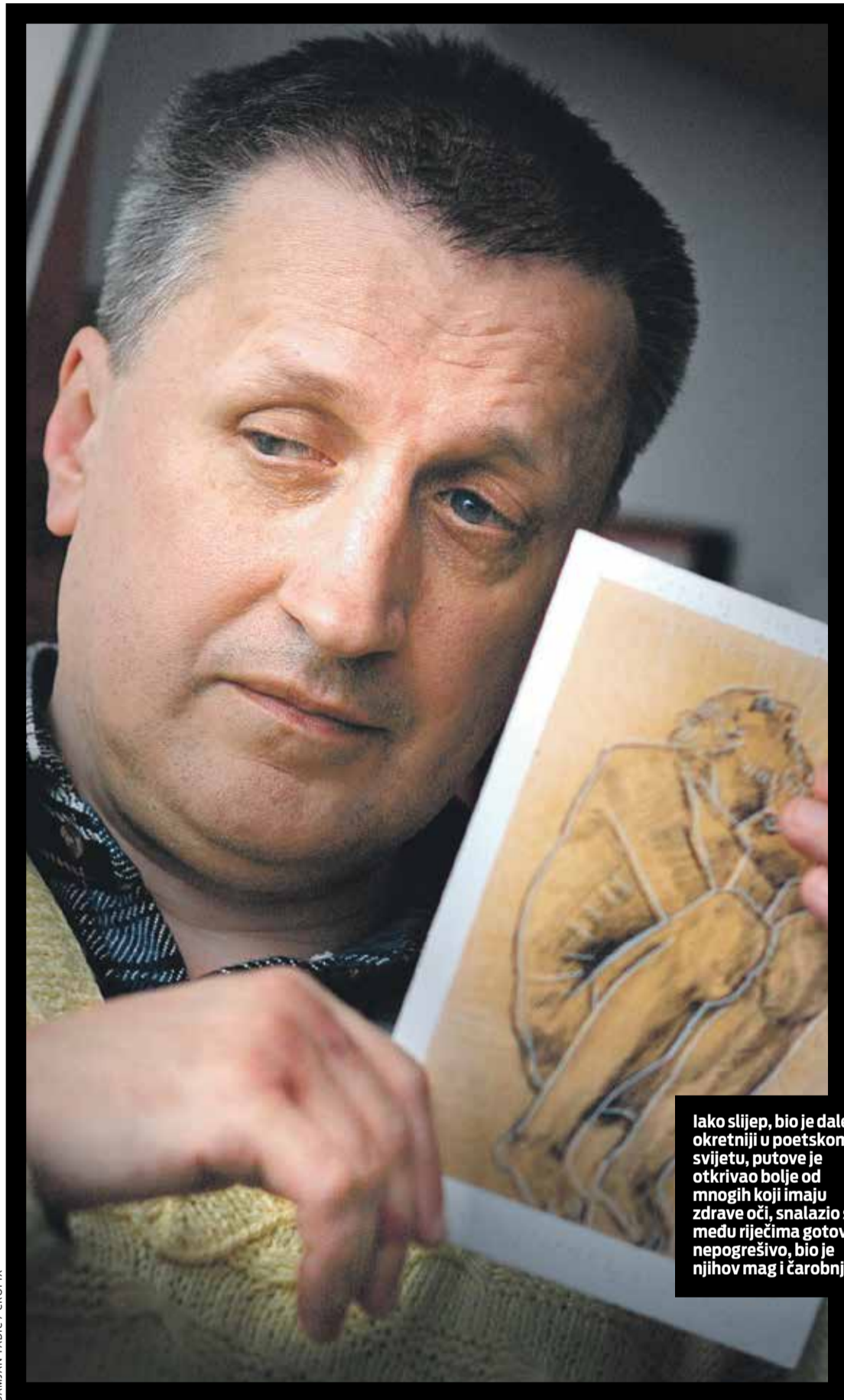
-U državi u kojoj se to nalazi – odgovori mi on, smijući se – a zove se Seadistan.

Onda sam to shvatio kao prigodnu šalu izrečenu vrhu naših izleta u svijet poetskih slika i blagodatnih razgovora, često znanstveno i poetički utemeljenih s njegove i neobavezno oslonjenih na improvizaciju s moje strane, a danas, kad me zatekla vijest o njegovu odlasku, uzimam njegovu opasku mnogo ozbiljnije. Čas mi se čini kao točka na kraju puta, gdje moramo stati, nema dalje, a čas opet kao putokaz odakle treba krenuti, nastaviti razgovor.

"Bijela rijeka"

Zato sam se utekao Ezri za pomoć, ne bih li ono što ljudi obično izražavaju bolom, suzama, naricanjem i drugim takvim gestama, premjestio u predjele metafore koji se, pretpostavljam, nalaze i u onoj prije spomenutoj Seadovoj "državi".

Ezra uspoređuje duh s "plutajućim širokim oblakom" (a floating wide cloud), a može taj biti i "raskriljen" i "sveobuhvatan" ili samo "lebdeća mrlja maglice"; sve ovisi o tome kako tvoj duh može protumačiti taj drugi s kojim se uspoređuje, u slici naročitog kraljika kojim protječe "bijela rijeka" (white river).

Iako slijep, bio je daleko okretaniji u poetskom svijetu, putove je otkrivao bolje od mnogih koji imaju zdrave oči, snalazio se među riječima gotovo nepogrešivo, bio je njihov mag i čarobnjak

DAMJAN TADIĆ / CROPIX

PUT U SEADISTAN

Sead Muhamedagić bio je jedan je od naših najvažnijih prevoditelja s njemačkoga jezika. Najviše je objavio prijevoda iz austrijske književnosti, osobito austrijskih dramskih autora (Schnitzler, Hofmannstahl, Michel, Bernhard, Handke, Turrini, Jelinek, Jonke, Mitterer, Altmann, Saenger, Schwab). Prevodio je liriku, uglazbljenu poeziju, esejistiku, književno-znanstvenu, muzikološku i pedagošku literaturu. Poeziju hrvatskih pjesnika i književnoteorijske tekstove prevodio je na njemački. Cijeli je život radio kao slobodni umjetnik. Umro je prije tri dana, u 67. godini života. U povodu toga Matko Sršen, redatelj i dramatičar, dugogodišnji prijatelj Seada Muhamedagića, napisao je ovaj tekst

Metafora se ne može točno prevesti, niti se "bijela rijeka" može vratiti na izvor, odakle je bez sumnje potekla; "označitelj" se zauvijek rastao s "označenim", semiologija je tu bespomoćna, osim kao tehnička značnost koja mjeri kakvoću, slanost, vodostaj ili plovnost toka, sve što nam u slučaju "bijele rijeke" ne govori ništa. A što tek reći o "sunčevu zalazu kao rastanku starih prijatelja, što se iznad njihovih sklopljenih ruku klanja iz daljine"? Klanja li se sunce ili se to oni klanjaju kao sunce na zalsku, ili ono, možda, klone?

Pjesma je kod prvog čitanja jednostavna i shvatljiva, priziva neopozivost odlaska, jedinstvenu nepovrljivost i neodgodivost, "sjeverno od bedema" sa "bijelom rijekom". Može netko silom gurnuti metaforu natrag u stvarnost pa sliku čarobnog, nadrealnog kraljika prevesti ovako:

Modra brda, sjeverno od stare gradine,

oko koje kruži snijegom prekrivena rijeka,

ali sumnjam da bi na taj način zatitrala poetske strune, da bi se prvotni doživljaj pjesme i njezin smisao pogodili sa slikom.

Razgovori koji nedostaju

Kad bih doista htio prevesti Ezrinu pjesmu, jako bi mi nedostajali razgovori sa Seadom. Istina, bilo je među nama davanja i primanja, takozvane "književne razmjene", poneki savjet, predgovor, fragment teško prevodiva stiha ili nastup uz promociju knjige, tu sam ja bio potrebitiji od njega – iako slijep, bio je daleko okretaniji u poetskom svijetu, putove je otkrivao bolje od mnogih koji imaju zdrave oči, snalazio se među riječima gotovo nepogrešivo, bio je njihov mag i čarobnjak – toliko smijem reći o njemu, a da sa zacrtana puta ne skrenem na stranputicu.

Naši se konji rzanjem opraštaju dok mi šutke odlazimo.

Bi li mi, Seade, odobrio parafrazu na kraju, umjesto doslovnog i točnog prijevoda? (Our horses neigh to each other/as we are departing.)

Eh, ali gdje su meni Ezrini konji da me ponesu, da barem povuku ova trošna pjesnička kola prema tvojoj državi? Hodam sam, pješice, putem koji jedva raspoznajem i govorim, govorim da bi se nastavio ovaj naš razgovor, ni ne znam čuješ li me, možda za tebe samo bezglasno otvaram usta, jer vjerujem da me vidiš kao što ja tebe vidim: odbacio si sljepački štap pa u sjaju hodiš podno planinskih modrina što ih bijela uokolo rubi rijeka, a meni se oči pune suzama i navaljuju ganuće kojemu sam od početka htio umaknuti.

Ako dobro ne razaznajem put prema naprijed, onda ću se s ovog mjesta osvrnuti unatrag; odonud se iznenada pojavljuje ono što je "sadašnje u prošlosti", baš kao kod Ezrina prijatelja T. S. Eliota, i jure konji u Galopu prema tvojemu Seadistanu, starim stihovima koje ti govorim protiv boli, niz "bijelu rijeku" naših razgovora:

Jašući na crnim konjima,
prilazimo ušću rijeke
koje nas dočekuje
široko i neprohodno.
Tri udarca alke na vratima.
Tri udarca kamenom o kopito.
Jašući na crnim konjima,
penjemo se u oči tamnom
moru, koje nas privlači i
produbljuje, tako da sad
više ne možemo jahati,
nego samo sanjati
neko crno, opustjelo
korito.